

TÁLIM PROCESSI KONTEKSTINDE PROFESSIONAL XIZMET MOTIVLERI

Guzerbaev Asilbek

Berdaq atındaǵı QMU oqıtıwshısı.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13894023>

Anotatsiya. Bul maqalada tálim processı kontekstinde professional xızmet motivleri, psixikalıq rawajlanıwı hám psixikalıq processler haqqında sóz etilgen.

Gilt sózler: psixika, pedagogika, tálim processı, reflector, xızmet.

MOTIVES OF PROFESSIONAL SERVICE IN THE CONTEXT OF THE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. In the context of the educational process, motivations for professional service, psychological development and mental processes are discussed in this article.

Key words: psychology, pedagogy, educational process, reflector, service.

МОТИВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СЛУЖБЫ В КОНТЕКСТЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Аннотация. В контексте образовательного процесса в данной статье рассматриваются мотивы профессиональной деятельности, психологическое развитие и психические процессы.

Ключевые слова: психология, педагогика, образовательный процесс, рефлексор, услуга.

Oqıw xızmetin oqıtıwshı hám oqıwshınıń óz-ara tásirine tiykarlangan oqıw biliw processı sıpatında súwretlegende, biz tórt túsinikten paydalanamız, oqıtıwshı hám oqıwshı tásiriniń qaysı tárepi názerde tutılıp atırǵanlıǵına baylanıslı birine túsinik beremiz. Dáslep úyreniw haqqındaǵı máselege toqtalamız. Rawajlanıw imenen baylanıslı barlıq nárseni úyreniw dep aytıw múmkin emesligin aytıw kerek. Máselen oǵan organizmniń biologiyalıq tárepten jetiliw processlerin kiritiw múmkin emes. Sonlıqtan organizmniń biologiyalıq tárepten jetiliwi bilimlendiriw hám úyreniwge baylanıslı emes dep bolmaydı. Bul barlıq alımlar tárepinen tán alınǵan. Biraq rawajlanıw qay dárejede jetiliw menen baylanıslılıǵın ayıqlaw áhmiyetli. Úyreniw bárqulla málim bir dárejede organizmniń biologiyalıq jetiliwine tayanadı.

Máselen baláǵa bas miydegi sóylew ushın juwap beretuǵın bólimler jetilmegenshe sóylewdi úyretip bolmaydı. Bul eki process ortasında keri baylanısta barb ilimlendiriw hám oqıw organizmniń jetiliwine hám belgili bir mánistte tásir kórsetedi. Insanda bir neshshe úyreniw túrleri bar. Olardan birinshisi oraylıq nerv sisteması rawajlangan haywanlarda da bar. Bul - imprinting

mexanizmi boyınsha úyreniw, yaǵnıy tez, avtomatik túrde úyreniw. Máselen úyreksheler tuwılıwı menen ana úyrektiń júriwin kórip arqasınan ilesip júre baslaydı. Nárestelerde sorıw refleksleri bar boladı. I.P.Pavlov dáwirinen berli minez-qulıqtıń bunday formaları shártsiz refleksler dep atalǵan.

Olardı kóbirek “instinkt” dep ataw durısıraq boladı. Úyreniwdiń ekinshi túri - shártli reflektor úyreniw. Bul boyınsha izertlew olerdi dáslep I.P.Pavlov alıp bargan. Úyreniwdiń bul túri dáslepki neytral qozǵatıwshıǵa shártli rkakciyalar sıpatında minez-qulıqtıń jańa formaları payda bolıwın názerde tutadı. Organizmniń shártli reflektor reakciyaların tuwdıratuǵın stimullar qabıl qılınıwı lazım. Máselen “limon” sózin aytıwımız benen kóz aldımızǵa sarı reńli, qıshqıl damlı miywe keledi. Úyreniwdiń úshinshi túri operant úyreniw. Bunday úyreniw túrine bilim, kónlikpe hám tájiriybelerdi sinap kóriw hám qáte etiw metodı arqalı úyreniledi. Individ dus keletuǵın jaǵdaylar onda túrli instinktiv, shártsiz, shártli reakciyalardı payda etedi. Organizm izbe-iz máseleni sheshiw ushın hár birin sinap kóredi hám bunda avtomatik túrde erisilgen nátiyjeni bahalaydı. Eń jaqsı nátiyjege alıp kelgen reakciya, payda bolǵan jaǵdayda organizmniń qolay maslasıwın támiyinlegenı basqalardan ajıralıp turadı hám tájiriybede bekkemlenedi.

Joqarıda súwretlengen úyreniw túrleri haywanlarda da, insanlarda da ushıraydı. Biraq insanlarda úyreniwdiń arnawlı, joqarı túrleri bar. Bul birinshiden, basqa adamlar minez-qulqın tuwrıdan-tuwrı baqlaw arqalı úyreniw bolıp, onda insan baqlanıp atırǵan minez-qulıq formaların ózlestiredi. Bul vikar úyreniw dep ataladı. Ekinshi verbal úyreniw yaǵnıy insannıń jańa tájiriybeni til arqalı ózlestiriw. Bunday úyreniw nátiyjesinde insan sóylewdi iyelegen basqa adamlarǵa bilim, kónlikpe hám tájiriybelerin baqlaw múmkin. Úyreniw hám bilimlendiriw arasındǵı eki áhmiyetli qosımsha parıqlardı ayıp ótemiz. Bilimlendiriw úyreniwden parıqlı rawishte rejeli hám sanalı basqarılatuǵın shólkemlestiriwshilik process. Úyreniw bolsa stixiyalı túrde júz beredi. Oqıw oqıw xızmetiniń quramlıq bólegi sıpatında oqıwshılardıń jumısı menen baylanıslı rawishte quramlıq process sıpatında kórsetiledi. Birinshi halda oqıw bilimlendiriwdiń bir tárepi esaplansa, ekinshi halda sociallasıwıń nátiyjesi. Úyreniw har qanday xızmettiń nátiyjesi bolıwı múmkin, bilimlendiriw hám oqıw túsiniqleri bolsa arnawlı oqıw xızmeti menen baylanıslı. Eger xızmettiń tiykarǵı motivi sıpatında biliwge qızıǵıw yamasa zárúrliliklerdi qandırıwǵa qaratılǵan bolsa, “úyreniw” túsiniǵinen paydalanıladı. Bunday joljónেকেy úyreniwge mısál sıpatında maǵlıwmatlardı erksiz túrde eslep qalıw, oqıw maqsetlerin kózde tutpaǵan háreketlerdi mısál keltiriwimiz múmkin.

Bilimlendiriw hám oqıw – hár dayım sanalı processlerdi, úyreniw bolsa sanasız dárejede de júz beriw múmkin. Bilimlendiriw, oqıw hám úyreniw arasındǵı jáne bir parıq maǵlıwmatlardı ózlestiriwge tayarlıq túrli jas dáwirlerinde payda boladı. Úyreniwdiń elementar túrleri – imprinting, shártli reflektor hám operant túrlerine – bala twılıwı menen aq ámelde tayar boladı.

Oqıw bilim, tájiriybe hám kónlikpelerdi ózlestiriw ushın sanalı, maqsetke baǵdarlangan qábiliyet sıpatında balada 4-5 jaslıǵında kórinedi, ǵárezsiz oqıwǵa tayarlıq mekteptiń birinshi klasslarında, 7-8 jas átirapında payda boladı. Úyreniwdiń jetiskenligi kóp faktorlarǵa baylanıslı, olardıń ishinde tómendegi psixologiyalıq faktorlar da áhmiyetli: oqıw xızmeti motivatsiyası, biliw processleri qabıl etiw, dıqqat, qıyal, eslew, oylaw hám sóylewdiń ıqtıyarlılıǵı, oqıwshılarda erklik hám basqa shaxs qásiyetleri, juwapkershilik, tırısqaqlıq, maqsetke umtılawshańlıq, intizamlılıq, sanalılıq, tártiplilik hám basqalardıń bar ekenligi. Oqıw xızmeti nátiyjeliliginiń psixologiyalıq faktorlarına birge islesiw xızmetindegi insanlar menen intellektual rawajlanganlıq hám basqalar kiredi. Bilimlerdi ózlestiriw processinde úyreniwge bolǵan tayarlıq (ustanovka) áhmiyetli esaplanadı, bunda oqıwshıń oqıtıwshı tároepinen qoyılıwı, oqıwshı tárepien qabıl etiliwi áhmiyetli bolıp, bunda oqıtıwshı úyretedi, oqıwshı úyrenedi. Rus psixologı A.N.Leontyev insan xızmetiniń psixikalıq hám ámeliy formaları bar ekenligi, bala sanası áyne sol oqıw xızmetinde ósiwin aytadı. D.B.Elkonin bolsa oqıw xızmetiniń ózgesheliklerin kórsetip, onı áhmiyetine, mazmunına hám ózin kórsetiw formalarına sociallıǵın ayıp ótedi. Oqıw xızmeti bul sonday xızmet, onıń nátiyjesinde áweli oqıwshıda ózgeris júz beredi. Onıń jemisi túrli motivler tiykarında qurılǵan bolıwı múmkin. Bu motivler tikkeley oqıwshı shaxsınıń ósiwi hám rawajlanıwı menen baylanıslı bolıwı kerek. Oqıw xızmeti tikkeley oqıwshı shaxsınıń ósiwi hám rawajlanıwı menen baylanıslı bolıwı menen múmkin.

Oqıw xızmeti bilimlendiriw, oqıw hám úyreniw degen túsinikler menen tikkeley baylanıslı.

Bilimlendiriw oqıtıwshı hám oqıwshınıń birgeliktegi oqıw xızmeti, oqıtıwshınıń bilim, kónlikpe hám tájiriybelerin oqıwshılardıǵa úyretiw processı. Bilimlendiriw processı tikkeley xabardı, hárketlerdi, minez-qulıqlardıń formaların ózlestiriwge qaratılǵan.

Oqıw hám úyretiw túsinikleri oqıw xızmeti menen baylanıslı bolıp, olar bilim, kónlikpe hám tájiriybelerin ózlestiriwge úyretiwge xızmet etedi. Oqıw xızmeti motivaciyasınıń derekleri bar bolıp, olardıǵa tómendegiler kiredi:

1. Ishki derekler. Olar insaniy tuwma yamasa arttırılǵan zárúrlikleri menen belgilenedi.

Olardan eń áhmiyetlisi tuwma xabarǵa bolǵan zárúrlikler. Arttırılǵan zárúrlikler bolsa gnostic hám sociallıq unamlı zárúrlikler esaplanadı.

2. Sırtqı derekler. Olar shaxstıń sociallıq turmıs shárt sharayatlardı menen belgilenedi.

Talaplar olardıń birinshisi bolıp, jámiyettiń shaxstan talap qılatuǵın barmı minez-qulqın bildiredi. Baqsha, mektep, shańaraq baladan júdá kóp jumıslardı ámelge asırıwdı talap qıladı.

Sociallıq kútiw hár birimizden belgili bir bilimler, kónlikpeler dárejesiniń bolıwı, zárúrligin jámiyet kútiwin bildiredi. Máselen, bir jaslı bala júriwi kerek, 7 jastan ol oqıwı kerek,

15 jastan ol kásip tańlawı kerek dep esaplaymız. Imkaniyatlar – shaxs xızmetin belgilewshi ob’ektiv shárt-sharayatlar. Máselen, bay kitapxana balanı kóp kitap oqıwǵa iytermeleydi.

3. Shaxsıy derekler: bul shaxstıń qádiriyatları sisteması ustanovkaları, ideyaları. Bul derekler hár bir shaxs xızmetinde ol yamasa bul dárejede bar. Olardıń barlıǵı xızmettiń keshiwine tásir etip bilim beriw processiniń motivaciyasın quraydı. Respublikamızda professor M.G.Davletshin bassılıǵında ótkerilgen F.I.Haydarov izertlewinde awıl mektebi toqıwshılarınıń oqıw motivleri, N.S.Juraev izertlewlerinde kishi mektep jasındaǵı oqıwshılarda oqıw motivlerin qáiplestiriwdiń psixologiyalıq ózgeshelikleri úyrenildi. Usı izertlewde kishi mektep jasındaǵı oqıwshılarda oqıw motivlerin psixologiyalıq oyunlar járdeminde qáiplestiriwge jergilikli sharayatta dáslepki márte kompleks jantasıldı. Oqıw processinde paydalanılǵan psixologik oyunlar oqıwshılardıń oqıwǵa unamlı jantasıwına, psixikalıq rawajlanıwına hám psixikalıq processlerine tásir etiwı múmkinligi kórsetip berildi. Sonıń menen birge baha alıwǵa baǵdarlangan motivleri sırtqı motivler qatarına kirsede, ishki motivlerdi belgili bir dárejede rawajlanıwına kómek beriwı kórsetiledi. Bilimlendiriw processiniń nátiyjesinde ózlestiriw, ishki hám sırtqı xızmetin maqsetke muwapıq túrde ózgertiw. Bilimlendiriw bir adamnıń basqasına bilim hám kónlikpeler beriw.

Bilim, kónlikpe hám tájiriybelerin bilimlendiriw processiniń nátiyjesi. Bilimlerde ózlestiriw processı mashqalası P.Ya.Gal’perin hám N. F. Talizina tárepinen úyrenilgen. Olar aqılıy is-háreketlerdi basqıshpa-basqısh qáiplestiriw teoriyasın islep shıqqanlar. Avtorlar aqılıy is-háreketlerdi materiallıq halda sırtqı sóylew járdeminde hámde aqılıy formada, pikirde kórsetiliwin túsindirip berdi. Aqılıy is-háreketlerdiń birinshi basqıshı súwret, sxema, diagramma hám shártli belgiler tárizinde óz kórinisin tabadı. Aqılıy is-háreketlerdiń ekinshi basqıshı kórgizbelerden alǵan tásirleri haqqında oqıwshılardıń dawıs shıǵarıp pikir júritiwinen ibarat. Úshinshi basqısh bolsa, sub’ekt sanasında kóz aldına keltiriw, túsiniw, nızamlıq, úles, ózgeshelik, operaciya, usıl sıyaqlı kórsetiledi. Oqıwshılardıǵa usınıs etiletuǵın xabarlar aqılǵa sıymas dárejede tezlik penen kóbeyip barmaqta. Sonday aq júdá tez gónerip qalıp, jańalawdı talap etiwı de ózózinen málim bolmaqta.

Tórtinshi basqıshqa orınlangan is-háreketler ishki rejede dawıs shıǵarılmay orınlanadı.

Besinshi basqıshqa bolsa xızmetti pikirley otırıp orınlawǵa ótilei. Bunnan anıq kórinip turıptı, materialdı tiykarınan yadlap alıw hám este saqlawdı saqlap qalıwǵa tiykarlanatuǵın bilimlendiriw házirgi talaplarǵa tikkeley juwap bermekte. Oqıwshılardıǵa hámıyshe jańalanıp turatuǵın xabardı óz betinshe ózlestirip barıwǵa hám oqıwdı pitkerip ketkennen keyin adamǵa tez pát penen ósip baratırǵan pán-texnika rawajlanıwınan arqalıp ketpeslik imkaniyatın beretuǵın qábiliyetler rawajlanıwın beriwshi oylaw sıpatların kórsetiw mashqalası birinshi orınǵa shıǵıp bermekte. Izertlewler sonı kórsetedi, túrli individual tipologik ózgesheliklerge iye oqıwshılar ushın bilimlendiriwdiń birden bir qolay, optimal sharayatlardı jaratıw múmkin emes.

Biraq ózlestiriwdiń nátiyjeliligin asırıwda mashqalalı, dástúriy emes bilimlendiriw usılların qollanıw áhmiyetke iye. Oqıw mashqalası óziniń strukturası boyınsha, ózinin sostavı boyınsha oǵada qıyın. Oqıw mashqalası úsh tiykarǵı strukturalıq komponentke - motivli, operatsiyalıq hám qadaǵalaw-bahalaw motivlerine bólinedi. Bul oqıw motivleriniń mánisi nede, mektep oqıushısı ne ushın oqıydı? Muǵallimnin wazıypası mektep oqıwshılarında jámiyetlik áxmiyetke iye bolǵan oqıw-bilim alıw motivlerin payda etiwden ibarat. Bunnan bılayda jámiyettiń paydalı aǵzası bolıw ushın bilim hám uqıp iyeleuge ıqlas penen talpınıwshılıq oqıw motivi bolıwı tiyis. Soń atap kórsetiw oǵada áxmiyetli, óytkeni ózliginshe oqıw-bilim alıw motivleri invidiual baǵdarlanǵanlıq penen, al geyde tar egoistlik maqsetler menen ózliginshe baylanıslı bolıwı múmkin. Sonlıqtanda kóbinese oqıw - bilim alıw motivleri kóbinese jámiyetlik motivler dep ataladı, yaǵnıy oqıwdıń motivli komponenti. Operatsiyalıq komponent. Bul komponent degende belgili oqıw wazıypası hám oqıw wazıypasın sheshiu boyınsha ulıwma háreketler usılın quraytuǵın oqıw operatsiyalarınń, usıların bári túsiniledi. Oqıw wazıypası - bul muǵallım беретuǵın hám oqıwshı orınlaytuǵın ayırım tapsırma ǵana emes. Bul ulıwma túsiniqlerdi hám olar menen háreket etiwdiń ulıwma usılların ózlestiriwge baǵdarlanılǵan tapsırmalar sisteması. Qadaǵalaw-bahalaw komponenti. Bunda operatsiyalardı durıs hám tolıq orınlawı qadaǵalaw, sonday-aq oqıw wazıpasın qalayınsha orınlaǵanın, oqıwshınıń ulıwma háreketler usılın qalayınsha ózlestirgenin, mektep oqıwshısınıń neni ózlestirgenin, taǵı nege erise almaganın bahalaw názerde tutıladı.

Oqıw úsh faktorga: nege úyretetuǵınına, kimniń hám qalayınsha oqıtıwına hám kimdi oqıtatuǵınına baylanıslı boladı. Birinshiden, oqıw xarakteri ózlestiriletuǵın materialǵa, onıń mazmunına hám onıń qanday sisteması menen túsindiriletuǵınına baylanıslı. Ekinshiden, oqıw xarakteri muǵallimniń metodikalıq sheberligine, hám tájriybesine, onıń jeke ózgesheliklerine hár bir ayırım jaǵdayda muǵallimniń qollanatuǵın konkret oqıtıw metodikasına baylanıslı boladı. Aqır ayaǵında oqıw protsessi rawajlanıwınıń individual sıpatlarına, onda oqıwǵa káliplesken munásibetine onıń beyimliklerine hám qızıǵıwshılıqlarına ádewir dárejede baylanıslı boladı.

Oqıw protsessiniń tiykarǵı tárepleri tómendegilerden ibarat: á) oqıwshılarda oqıwǵa jaqsı munásibetti, jámiyetlik oqıw motivlerin qalıplestiriw: ǵ) bilimler sistemasın ózlestiriw q) tiyisli jumıstı orınlaw usılların-uqıplardıń xem kónligiwlerdi káliplestiriw: ń) oqıwshılardı aqıl jaǵınan rawajlandırıw - olarda bilimin ózi toltırıw hám jetilistiriw talabın jáne uqıbın qalıplestiriw, aktiv, ózliginshe, tvorchestvolıq oy-pikir júritiwdi rawajlandırıw: ó) oqıw protsessinde isenimlerdi, dúnyǵa kóz-qarastı, ayırım ádep-ıkramlılıq sıpatların hár qıylı oqıw pánlerin oqıtıw protsessinde unamlı minez-qılıq motivlerin tárbyailawdı-qalıplestiriw. Oqıw motivleri. Oqıǵa unamlı, jaqsı munásibet, onı joqarı jámiyetlik motivatsiyalaw-oqıw materialın tolıq ózlestiriwdiń oǵada zárúrli shártleri - oqıw motivlerin qalıplestiriw shártleri hám motivatsiyalawdı jas ózgeshelikleri joqarıda

qarap shıǵıldı. İzertlewler tómendegi faktorlardıń bunda ádewir úlken rol` oynaytuǵının kórsetti: á) oqıw materialınıń ideyalıq - ilimniń mazmunı: ǵ) alatuǵın bilimlerdiń praktikalıq áxmiyetin, oqıwshılardıń túsiniwi, praktikalıq jumıs ushın olardıń paydalılıǵın túsiniw: q) jańa materialdı muǵallimniń bayanlawınıń hám oqıwshılardıń onı ózlestiriwiniń emotsionallıq xarakteri. Oqıw oqıwshılarga jańa qızıqlı, paydalı nárselerdi bilip túsiniwdiń ózinen kuwanış hám qanaatlanıwshılıq baǵısh etiwı tiyis. Tuúiniwden kuwanış bilimlerge talaptı da payda etedi: n) oqıwshılarga ózliginshe ashqan jańa jańalıqlarınıń kuwanışın seziw múmkinshiligin беретuǵın izleniw - túsiniw jumısın shóólkemlestiriw: ó) waqıttı bosqa ótkermewden, artıqmash kńsh salıwılardan, az ónimli jumıstan qutqaratuǵın ratsional` usılları menen oqıwshılardı qurallandırw.

Oqıw, oqıw motivleri haqqında shet el alımlarınıń izertlewlerinde dáslepuki ideyaların analiz qılar ekenbiz, tómendegilerge itibar qaratıwımız kerek boladı.

Tiykarınan, nemis alımı Z.Freyd hám U.Makdaugall motivatsion faktor sıpatında haywanlardagı organikalıq zárúrliklerdi, yaǵnıy instinktı adamlarga qollana basladı hám insan minez-qulqına bolǵan kózqaraslar ishinde birinshi teoriya sıpatında payda boldı. Tálim-tárbiya protsesinde oqıw motivatsiyası ornı pútın dúnya alımları tárepinen tán alıńan ham har tamanlama úyrenilgen. Oqıw nátiyjeligin asırıwda oqıw motivatsiyasınıń rolini shet el alımları óz izertlewlerinde analiz qılǵan. Sol kóz-qaraslardan kelip shıǵıp, qozdırwshılardan tısqarı payda bolatuǵın háreketlerdi túsindiriw boyınsha bir talay modeller islep shıǵılǵan bolıp, olardı kórip shıǵıw ishki motivatsiyanıń mexanizmların analizlewge úndeydi. Sonday modellerdiń birin Olport usınadı. Olport ishki motivatsiya menen baylanıslı bolǵan úsh motivatsiyalıq túsiniqlerdi analiz qıladı: funktsionallıq avtonomiya, jeterli dárejedeги háreket ham «Men»iniń qatnasıwı. Ol funktsionallıq avtonomiya printsipi xızmet dáslep payda bolǵan halda, ózi ushın maqsetke aylanǵan jaǵdayın túsintiriw ushın kiritedi. E.Torndayk tájriybeleriniń ayrıqshı tárepi olardıń júdá tar hám sheklengen xarakterge iye ekenligi:olar real oqıw protsesi menen júdá az dárejede baylanıslı. Amerikalıq alımlar kóbirek oqıw protsesin sanalı motivler menen emes, bálkim ayrım tárepleri úyrenilmegen bolıp, oqıw protsesine qalewdi oyatatuǵın máseleler menen shuǵıllandı.

Bunday ilimiy islerdiń avtorları, mısalı oqıwshınıń sanlardı yadlawǵa ayrıqsha háreketlerine qaysı psixologiyalıq tárepler tásir kórsetiwın úyrendi hám sol arqalı motivlastırıwdıń ayrım komponentların anıqlawǵa háreket qıldı. Bull tarawda olar E.Torndayktın shákirtleri esaplanadı. Oqıw motivleri-bul oqıwshılardıń oqıw xızmetiniń túrli táreplerge baǵdarlanıwı esaplanadı.

REFERENCES

1. Guzerbaev A. RESEARCH METHODS OF PROFESSIONAL PEDAGOGY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 12. – С. 306-310.
2. Гузербаев А. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ИЗУЧЕНИЯ ДУХОВНО-МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ МОЛОДЕЖИ //GOLDEN BRAIN. – 2023. – Т. 1. – №. 11. – С. 346-349.
3. Guzerbaev A. STUDIES OF THE PROBLEMS OF READING MOTIVES IN PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL LITERATURE //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 2. – С. 4-7.
4. Abaevich G. A. RESEARCH METHODS OF PROFESSIONAL PEDAGOGY. – 2023.
5. Rustamxojaevna K. K., Yusupbayevna T. Z. Electronic and distance learning technologies in higher education //International Journal of Pedagogics. – 2023. – Т. 3. – №. 01. – С. 14-18.
6. Turumbetova Z. Y., Xudaybergenova S. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ИГРЫ В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 12. – С. 178-182.
7. Turumbetova Z. Y., Tolibayeva Z. B. PROBLEMS OF CHOOSING A PROFESSION IN ADOLESCENCE //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 938-941.
8. Turumbetova Z. Y., Xudaybergenova S. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ИГРЫ В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 12. – С. 178-182.
9. Turumbetova Z. Y., Ismailova X. X. AGGRESSIVE BEHAVIOR OF PRESCHOOL CHILDREN //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 934-937.
10. Turumbetova Z., Abdiraxmanova D. INFLUENCE OF THE SOCIAL ENVIRONMENT ON THE BEHAVIOR OF PRESCHOOL CHILDREN //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 1196-1199.
11. Turumbetova Z., Dauletmuratova K. PEDAGOGIKAL PSYCHOLOGIKAL FEATURES OF THE INFLUENCE ON THE BEHAVIOR OF PRESCHOOL CHILDREN //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 848-854.